

Josip Jurčič:

NA KOLPSKEM USTJU

I.

Blizu Siska na Savi je pasel hrvaški pastir svinje. Čudna figura in originalna. Kako je bil oblečen in če je imel sploh kaj obleke, to se ni moglo reči, ker ga je pokrival od vratu do nog nekov "plašč" iz lipovega lubja, da je bil mož kakor umazan es-kimo s severa. Z obema rokama se je držal za visoko palico in kaj neumno gledal z visokega nasipa v Savo. Njemu za hrbtom pa so prasice rile globoke kotanje po tratini in mladi puiški so se pulili, koliko jih hkrati pride okoristit se pod doječ mater-svinjo.

Po Savi je počasno, skoraj še počasneje nego teče voda, plaval precej velik splav lesa. Na splavu je krmilil velik mlad mož sam, na drugem koncu je drugi mož ležal in spal. V sredi, kjer je bilo raznega orodja, ne-kaj slame in najbrž tudi kaj za prigrizek v košku, je ležal ko-drži pes, ki je precej vstal, ko je zagledal pastirja, skočil proti robu splava in hrabro lajal preko polovice Save na domači-na in njegove stare in mlade svinje na bregu.

"Vrag ti dušo kranjsku!" za-vpije v nizkozamolklem glasu hrvaški svinjapasec. Ta lepi po-zdrav, zbudi spečega "flosarja" na sprednjem koncu splava, da se vzkloni pokonci in vpraša mladega tovariša krmarja: — "Kje pa sva že?" — Ta odgo-vori: "Pod Siskom, že blizu Ca-praga." — "Zakaj me nisi prej poklical, zdaj si truden," reče oni mrmraje in pograbi za svo-je veslo. Tako sta pustila pa-stirja za seboj.

Svinjski pastir, samovšečno čudno zareži, ko se mu splavar-ja skrijeta za grmovjem in za ovinkom. Bilo je že blizu več-je. Svinjar zavzdigne svojo dol-ga palico, na koncu katere je bil privezan dolg, tenak jermenček za bič, in udriha v svinje od vseh krajev, da naenkrat celo umazano čredo sežene v klobčič in potem v diru na pot v bliž-jo vas. Svinje in prašički so kimali od kraja po poti bolj po-pisnega neznanja njegovega in njegovih preprostih rojakov, ki imenujejo vse Slovence Kranj-ce, da, nekateri imenujejo sploh vse, kar je severno od Hrvaš-kega — Kranjsko, tako da je celo ob priliki bitk pri Woerthu, Metzju in Sedanu vprašal za-brebški starina, čevljarški moj-ster, novinarja: "Čuju, kospon, je-l' istina, da sad Kranjci Franceze tuku?"

Splavarja sta bila brata, dasi je bil oni lepi človek, ki smo ga najprej videli, Martin za kakih petnajst let mlajši od tovari-ša, okolo štiridesetletnega mo-ža. Na Savi sta bila znana, ker starejši, Miha, je splavljal les že s svojim pokojnim očetom kot udinjen hlapec pri bogatem mozirskem lesnem trgovcu, ka-

AN ENDLESS STREAM

Thousands of garments, layettes, and hospital supplies flow from the sewing machines and nimble fingers of Red Cross volunteer workers in chapter production rooms across the nation.

teri je les vozil do Belgrada in Pančeva po vodi.

Precej truda ju je stalo, da sta na kolpskem ustju, kjer se Kolpa v Savo, ali kakor je pravzaprav v istini videti, Sava v Kolpo izliva, spravila splav k bregu na drugo stran, kjer je bilo privezanih že več splavov in zakurjenih nekoliko ognjev, pri katerih so splavarji, skoraj sami Slovenci in največ domači-ni iz savinjske doline, kuhali svojo večerjo, kadeč tobak in čepeč ali ležeč okolo ognjev po-čivali od trudnega veslanja in krmiljenja.

Ko sta bila splav privezala, reče Miha mlajšemu bratu: "Pojdi, Martin, izpijeva polič." Martin skoraj zardi rekoč: "Jaz bi šel tja na ono stran." Rekiš-pokaže nazaj preko Save, kjer je stala in stoji še dandanes prav na koničastem oglu pri stoku obeh rek samotna hiša, krčma.

"Jaz tja ne grem," odgovori starejši brat. — "In tudi tebi ni treba. Kaj boš s tem hrvaškim dekletom, če jo res hočeš vzeti? Ali nimaš doma bab do-volj, mladih in čednih in grdi-h, kakršno hočeš? Da mora člo-vek tako neumen biti."

"Kaj neumen, kdo neumen! Pridig pa mi ni treba nobenih," se razhudi mlajši brat in sta-rejšemu obrne hrbet, koraka-joč ob vodi navzdol, kjer je ča-kal brodnik ljudi, ki so se ho-teli prepeljati na drugo stran reke.

"Le glej, da ti kdo ne zasoli katere čez glavo," kliče starejši z njim in godrnja sam pri se-bi: "Da bi te pamet srečala!"

Ali, resni starejši brat, ko bi ti vedel, kaj ima na tej poti srečati tvojega brata, bi ga dr-žal nazaj ali vsaj z njim šel s svojo kot železo močno pestjo! In bolje bi bilo.

III.

Stemnilo se je bilo. V mali krčmi so bili že odšli gostje, ne-ki lovci iz gradu, in še štirje žganjarji so pili pri mizi za vr-ti. Pri oknu pa je sedel naš Martin in poleg njega lepa dek-lica, kateri na prvi hip ni bilo lahko določiti natančne starosti, ker je bila močna in kakor na-lašč ustvarjena za krepkega Martina, akčo je res, da se ena-kost družijo z enakostjo. Zatop-ljen v pogled njenih lepot je sedel mladenič srečen poleg nje. Ona je govorila hrvaško, on slo-vensko. Govorila sta o malih rečeh, a razumela sta se izvrst-no, er jima je bila tolmač lju-bezen in ker se jima je zdelo vse zanimivo. Deklica še ni bila nikdar več nego dve uri od do-ma, in čudno se ji je zdelo, da pojde enkrat b Martinom da-leč nekam gor po Savi. In iz-praševala je natanko, ali je to ali ono in drugo tudi pri njem doma tako, ali kako je; ali vsi ljudje tako govorijo kot on, ali so tako dobri kot on itd. In vse, kar ji je pripovedoval, se ji je zdelo lepo in krasno.

Ko sedita tako v pogovoru, se prav polagoma odpro vrata in v izbo stopi sloka postava graničarja Josa, ki ima rdečo kapico po strani in kratki ko-žuh nad umazano srajco preko ramena viseč. Prišlec ne po-zdravi nikogar. In ko bi ne bil naš Martin vtopljen v občudo-vanje svoje ljubice, bi bil videl, da je prvi njegov pogled veljal nji, drugi pa njemu, in oba po-gleda sta bila strupena. Deklica je paš opazila vse in obleдела.

"Donesi mi rekijs," reče gra-ničar z jeznim glasom deklici. Ta vstane, gre do vrat in zakli-če v vežo majki, naj ona pride in prinese žganja, potem se zo-pet vrne na svoje mesto k Mar-tinu. Joso pokima z glavo, ka-kor bi hotel reči: to si hočem zapomniti, da mi sama niti ne natakaš. Dobivši pijačo, jo zvr-ne namah vase in kmalu odide.

Martin vpraša, kdo je ta člo-vek. Deklica mu pripoveduje, da je z onkraj vode, da jo je že večkrat snubil in da mu je ona odbila. Naravno, da je po-stal mladenič takoj ljubosum-en in hotel imeti bolj natanko

povedane te reči. Tako je bilo že kesno, ko se poslovi, da bi se prepeljal čez Savo k bratu Mi-hi. Brodniku je bil naročil, naj ga čaka.

Ni minilo več kot nekaj mi-nut, ko stopi v krčmo brodnik. Zečudena ga deklica pogleda in vpraša, kaj dela on tu in ali ni bil vprav nekdo pri njem in se hotel prepeljati. Brodnik pravi, da je pač bil "ovaj Kranjac", ki je prej tu pil, a da se mu je ponudil Joso, da ga on prepe-lje, nakar je on temu prepustil brod.

Dekle se prestraši. Joso in Martin sama v sredi deroče Save! In kak vzrok bi Joso imel prevzemati brodnikovo delo, če ne iz zlobnega namena? Ona se-bi šel tja na ono stran, ne razodene svojega groznega strahu, ka-kor bi se bala, da se potem uresniči, ako bo razodet.

Brodnik sedi in sedi ter čaka. A Josa ni nazaj. To se mu zdi čudno. Vstane in hoče iti rekoč: "E pa da vidimo!"

A noč je bila temna. Ni se vi-del šest korakov pred-se, tem manj čez Savo. Broda ni bilo na tej strani; brodnik je klical na ono stran, a nihče se ni ogle-sil, najmanj pa Joso. Na ved-no odšel pride sosed z one strani bližje in se oglasi ter na vprašanje, ali je brod na oni strani, išče gori in doli, a pra-vi, da "tu nema o kakom brodu ni traga". Torej se je zgodila nesreča. Sava je vzela brod in z njim Josa in Martina. Dekli-ca, na bregu stoječa, pade na zemljo. Neso jo domov. Brod-nik pa kolne "svetca" in "maj-ko mu" in vse, ker si drugače ne zna pomagati. Za Josa in za "Kranjca" mu ni bilo tolikanj, kolikor za brob, ako ga ne dobi več, kar je bilo verjetno.

IV.

Drugi dan ni bilo ne broda ne človeka. Joso se ni vrnil do-mov, Miha pa je zastoj čaka-l brata, zastoj hodil preplašen okoli, izpraševal, prosil, ponu-jal denar, obupaval. Martin je bil izginil.

Brod so nato našli. Edeniz-med mnogih mlinarjev, kateri imajo malo nižje na reki svoje originalne, plavajoče in le s sidri na dno vedno rastoče ali padajoče Save privezane mline, je čutil ponoči, kako je nekaj naplavljenega s silo butnilo v steno njegovega mlinarja, tako da se je začela njegova plavajoča hiša zdajci gugati semtertja. Pohiti s svetilnico vun in vidi, da je to veliki prevozní čoln ali brod. S silo ga priveže, kolikor se da, a šele drugi dan ga je mogel lastniku vrniti. O dveh mladeničih, ki bi naj bila na brodu, pa mlinar ni vedel po-vedati ničesar, marveč na svo-jo dušo je zatrdil, da ni bilo vi-deti nobenega človeka, sicer bi ga bil on tudi rešil; pa "ni jed-noga nije bilo, verujte, ljudi, ako Boga znate."

Hrvaška sodišča še dandanes niso vzorna, tačas, ko se je vršila naša povest, je bilo s pre-iskovajem enakih stvari še slab-še. Nič se ni zvedelo. Vse, kar se je pozitivnega dognalo o iz-ginolem Martinu in njegovem tekmeču, je bil Martinov klobuk.

Štiri dni po oni noči je nam-reč vlekla bosanska "raja", ka-kih sedem mož po številu, na-turško ladjo, polno koruze, v Sisek.

Pokrita turška ladja, stara in primitivna, kakor da bi jo bil rabil že Agamemnon, ko se je proti Troji vozil, ima veliko, dolgo vrv, za katero jo vleče sedem bosonogih le napol oble-čenih Bošnjakov ob bregu na-vzgor, trudoma kakor črna ži-vina, tri, štiri dni daleč za en dukat gotovega denarja.

Takšno grudo je opazoval tu-di Miha, ki je v svoji obupno-sti ostal tu več dni in ni mogel ne naprej ne nazaj brez brata. Kar zagleda, da ima eden iz-med bosanskih vlačiteljev klobuk njegovega brata na glavi! To je bilo tem laglje opaziti, ker so vsi drugi imeli ali znane rdeče kape (fese), ali pa nič. — Miha je zvedel od njega, da je Bošnjak ta klobuk našel v Sa-vi, v vrhovem grmovju uro da-leč doli pod mlini.

Ta klobuk iz vode je bil vse. Kaj več pa Miha od tistega ča-sa noter do danes ni zvedel o svojem bratu Martinu ...

Kako se orientirajo živali?

(Nadaljevanje z 2. strani)

da leži, oziroma stoji in se gib-lje pravilno. Pri poskusu pa so raku približali magnet s hrbt-ne strani, magnet je vzlekel opilke v jamicah proti gornjim dlačicam, žival je imela obku-tek, da leži na hrbtu in se je — res obrnila na hrbet.

Že iz teh malo primerov lah-ko spoznamo, kako zamotano je orientiranje živali v prostoru, a kako avtomatično se vršijo vsi gibi pod vtisom vnanjih dražljajev.

Primorske vesti

Kako je na Cerkljanskem

V idrijsko cerkljanskem okra-ju je bil ustanovljen poseben od-bor za elektrifikacijo podeželja. Že lani so s prostovoljnim de-lom elektrificirali Zakojco. V decembru je pričelo obratovati v Cerknem radijsko elektrome-hanično podjetje, ki ima svojo delavnico, tehnike, elektromon-terje itd. To podjetje skrbi za napeljavo elektrike v vsaki va-

Oblak Mover

Se priporoča, da ga pokličite vsak čas, podnevi ali po-noči. Delo garantirano in hi-tra postrežba. Obrnite se z vsem zaupanjem na vašega starega znanca

John Oblaka
1146 East 61 Street
HE 2730

Zastopniki "Enakopravnosti"

Za st. clairsko okrožje:
JOHN RENKO
1016 E. 76th St.

Za collinwoodsko in euclidsko okrožje:
JOHN STEBLAJ
775 East 236 St.
REdwood 4457

Za newburško okrožje:
FRANK RENKO
11101 Revere Ave.
DIamond 8029

TEKOM ČASA,

ko se zobozdravnik Dr. J. V. Zupnik nahaja na St. Clair Ave. in E. 62 St., je okrog 25 drugih zobozdravnikov v tej naselbini prakticiralo in se izsello, dočim se dr. Zupnik še vedno nahaja na svojem mestu.

Ako vam je nemogoče priti v dotiko z vašim zobozdravni-kom, vam bo Dr. Zupnik iz-vršil vsa morebitna popravila na njih delu in ga nadomestil z novim. Vam ni treba imeti določenega dogovora.

Njegov naslov je

DR. J. V. ZUPNIK
6131 ST. CLAIR AVE.
vogal E. 62nd St.; vhod samo na E. 62 St.
Urad je odprt od 9.30 zj. do 8. zv.
Tel.: EN 5013

si. Delavnica popravila tudi ra-dijske aparate, izdeluje trans-formatorje. Podjetje se bo še razširilo, tako da bo lahko po-vsem izvedlo svoje elektrifika-cijske naloge. Naš cerkljanski okraj vstaja k novemu življe-nju.

Iz tega zaprtega kroga ni poti

Začasni občinski svet je izne-nadil tržaško javnost s sklepom o zvišanju davka na potrošnjo za 25%. Davek je bil v formal-nem pogledu sicer naložen tr-govcem. Jasno pa je, da bo gr-melo to davčno breme na rame potrošnikov in delovnih množic. Življenski stroški se bodo sami od sebe povečali. Iz tega zapr-tega kroga pač ne more biti iz-hoda. Novo davčno breme bo tem huje prizadelo gospodar-sko šibkejšo sloje, ki se ne mo-rejo braniti, ker nimajo v ob-činskem svetu nobenega zastop-nika in nobene besede. Ta stvar pa ima tudi svoje politično oza-dje. Takšne sklepe sprejemajo tudi v Italiji. Člani tržaškega občinskega, conskega sveta pa so v gospodarskem in socialnem pogledu enako usmerjeni, kakor lastni rojaki, režimski pristaši v Italiji, ki delajo po receptu in prišepetavanju ameriških im-perialističnih svetovalcev. Tr-žaški bratci pa hočejo s tem

malo "pomanifestirati", da spa-da Trst k Italiji.

Tržaško delovno ljudstvo pro-testira proti takšni občinski fi-nančni politiki, ki ne dopušča nobenega vpogleda v občinske finance in trošenje dohodkov. Značilno je med drugim, da je bilo zadnji čas v tržaški občin-ski upravi upokojenih precej starejših uradnikov. Njihova mesta pa so zasedli mladi in strokovno zelo šibki ljudje, ki so bili nastavljeni pod izključ-nim političnim vidikom. Trža-ško ljudstvo terja svojo pravico po soodločanju, kadar gre za nalaganje novih davčnih bre-men.

NAZNANILO

Ker nas je že več rojakov na-prosilo za naslove Jugoslov-an-skih oblastev v Zedinjenih drža-vah, naj tu navedemo, da naslov jugoslovanske ambasade se glasi:

Yugoslav Embassy,
1520—16th St., N. W.,
Washington 9, D. C.

Naslov urada jugoslovanske-ga konzula pa se glasi:

Yugoslav Consulate General,
745—5th Ave.,
New York 22, N. Y.

Pišete lahko v slovenskem, srbohrvatskem ali angleškem jeziku.

DRUGA IZDAJA

ENGLISH - SLOVENE DICTIONARY

(Angleško-slovenski besednjak)

Naročite pri:

ENAKOPRAVNOSTI
6231 St. Clair Ave. Cleveland 3, Ohio
CENA \$5.00

ZAVAROVALNINO

proti
ognju, tatvini, avtomobilskim
nesrečam, itd.
preskrbi

Janko N. Rogelj
6208 SCHADE AVE.
Pokličite:
ENdicott 0718

V vsaki slovenski družini, ki se
zanima za napredek in razvoj Slo-
vencev, bi morala dohajati

Enakopravnost

Zanimivo in podučno čtivo
priljubljene povesti

